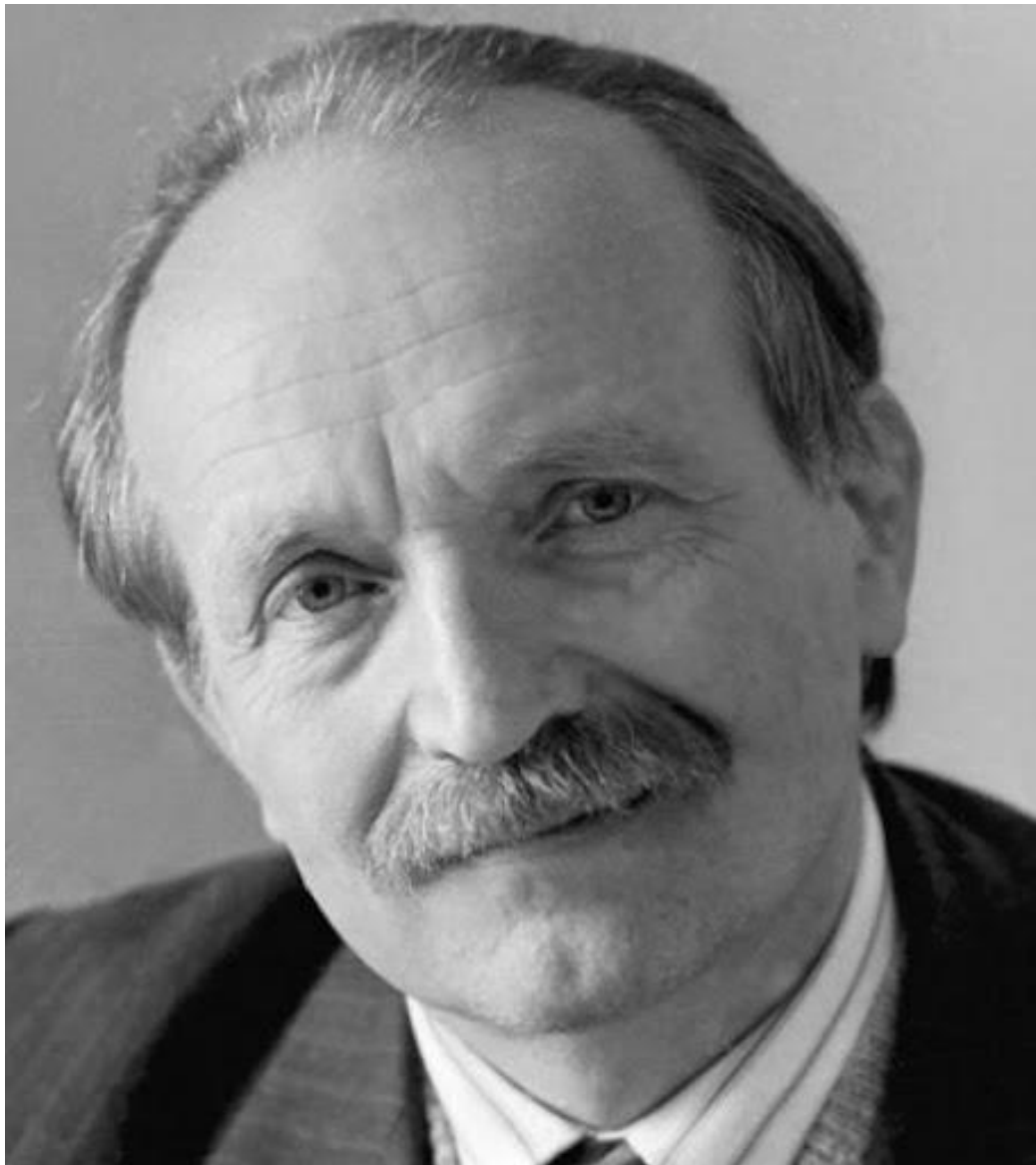

Згадаймо, щоб завжди пам`ятати

В'ЯЧЕСЛАВ МАКСИМОВИЧ ЧОРНОВІЛ

24.12.1937 – 25.03.1999

В'ячеслав Чорновіл народився у 1937 році на Черкащині в сім'ї вчителів. Його батько походив з давнього козацького роду, а мати належала до роду меценатів Терещенків.

У радянські часи сім'я зазнала переслідувань. 1937 року було заарештовано рідного батькового брата Петра, який не повернувся з ув'язнення. Зазнавав переслідувань і батько. Сім'ї Чорноволів доводилося переїжджати з села в село, міняючи місця роботи.

Попри радянські заборони його батьки берегли українські традиції: відзначали Різдво, Великдень, пекли паски, робили кутю та крашанки. Ці страви родина їла вдома, адже за це могли посадити..

Чорновіл навчився читати у чотири роки, а у школі найбільше любив математику та філологію, мав хист до написання творів. Її він закінчив із золотою медаллю у 1955 році і того ж року вступив до Київського державного університету імені Тараса Шевченка на філологічний факультет, а з 2-го курсу перевівся на факультет журналістики.

Уже в університеті мав неприємності за свої погляди, з чим пов'язана майже річна перерва в навчанні (1958 року). У студентські роки вже багато писав до газет.

Закінчивши факультет журналістики Київського університету з “червоним” дипломом, він під час випускного вечора пішов на Володимирську гірку і присягнувся, що все життя боротиметься за Україну. Через свої політичні переконання не зміг захистити кандидатську дисертацію в аспірантурі.

4 вересня 1965 року на прем'єрі фільму Тіні забутих предків режисера Сергія Параджанова у кінотеатрі Україна у Києві влаштували протест, у якому засудили поновлення репресій проти української інтелігенції. Літературний критик Іван Дзюба почав оголошувати імена нещодавно заарештованих, тоді директор кінотеатру відштовхнув його від мікрофона.

Щоб заглушити протестувальників, у залі увімкнули пожежну сирену, тоді Дзюбу підтримав 27-річний В'ячеслав Чорновіл, який вигукнув: Хто проти тиранії – встаньте!

У кримінальній справі, яку завели радянські окупанти, йшлося: “Присутній у глядацькій залі Чорновіл звернувся до публіки з закликом піднятися з місць на знак протесту проти політичних репресій. Певна частина публіки відгукнулася на цей заклик”.

Це була одна з перших згадок імені Чорновола в архівних документах КДБ. За кілька днів після протесту його звільнили з газети «Молода гвардія».

А наступного року його заарештували за відмову свідчити проти дисидентів.

Відбувши перше покарання виправними роботами, Чорновіл вирішив захищати незаконно засуджених українців. Він уклав документальну збірку з іронічною назвою «Лихо з розуму». У ній Чорновіл описував історії репресованих у 1960-х та включав туди зразки їхніх заборонених творів.

Фактично відтоді Чорновіл почав тонко та водночас жорстко тролити радянську систему. Зокрема, він особисто надсилав листи керівнику КДБ та прокурору УРСР про зловживання слідчими владою та перекручування ними процесуальних норм. До листів він додавав копію збірки із забороненими творами. Звернення могли робити всі громадяни, але зміст, який відправляв Чорновіл, містив те, що система вважала забороненим.

Після цього проти нього порушили кримінальну справу, відбулися обшуки, під час яких знайшли збірку Лихо з розуму. Фактично за неї його й засудили до трьох років позбавлення волі. Згідно із законом “Про амністію” його термін скоротили наполовину.

Звільнившись за амністією, видавав у Львові машинописний журнал “Український вісник”, на сторінках якого подавалася інформація про порушення свободи слова та прав, гарантованих Конституцією СРСР, про судові й позасудові репресії, факти шовінізму й українофобії, становище українських політв’язнів, про акції протесту. Чорновіл — його організатор, редактор і видавець. Журнал стає справжнім рупором демократії та національної свідомості у підрадянській Україні.. Далі був другий арешт, мордовські табори й заслання до Якутії.

Та Чорновіл не припиняв боротьби. Щойно знову опинившись на свободі, він став членом Української Гельсінської групи. Після чого майже одразу — ще один арешт і 5 років неволі й заслання. Дисиденти, які добре знали В’ячеслава Максимовича, називали його “зеківський генерал”, слідчі — “невгамовний”. Справді, за словами соратника Чорновола Ярослава Кендзьора, кадебісти “стогнали, вже боялися запрошувати його. Він знущався над ними. Його інтелект, орієнтація у будь-якій сфері доводили їх до божевілля. Він кепкував, насміхався з них”.

У квітні 1980 року знову заарештований на засланні за сфабрикованим звинуваченням. Був засуджений на п'ять років позбавлення волі. 1983 року звільнений за протестом прокурора Якутії без права в'їзду в Україну. Працював кочегаром на заводі будівельних матеріалів у місті Покровську. Зрештою у 1985 році Чорновіл повернувся до Львова, де активно включився у громадську роботу і сформувався як лідер громадськості. Наприкінці 1980-х було створено громадську організацію Народний рух України, яка вже після незалежності перетворилася на політичну партію.

Навесні 1988 року Львів, а за ним і всю Україну сколихнули перші політичні мітинги. В'ячеслав Чорновіл, співорганізатор і неповторний оратор усіх акцій протесту, підсумував цей період відомою статтею «10 днів, які сколихнули Львів». У цей час поряд з поважним аналітичним виданням «Український вісник» В'ячеслав Чорновіл започатковує оперативне інформаційне видання «Експрес-випуск „Українського вісника“», номери якого розходилися рекордними для самвидаву тиражами.

Нарощуються контакти з національно-визвольними рухами інших поневолених народів СРСР. У червні 1988 року у Львові за ініціативи В. Чорновола проходить міжнаціональна нарада, на якій присутні представники України, Естонії, Литви, Грузії й Вірменії.

Наприкінці червня 1988 року Чорновіл стає ініціатором та ідейним натхненником створення Української Гельсінської спілки — першої в Україні опозиційної до радянської влади політичної партії. Вперше про цю ідею публічно оголосив під час підсумкового засідання другого дня консультацій Міжнародної антикомуністичної наради й, не задумуючись, сформулював основні програмні положення майбутньої партії, які пізніше лягли в «Декларацію принципів УГС».

До Верховної Ради як депутат Чорновіл вперше потрапив у 1990 році.

На противагу комуністам утворилася демократична Народна Рада, в якій лідером радикального крила став саме Чорновіл. Перебуваючи у меншості, вони змогли проголосити Декларацію про державний суверенітет, а в серпні 1991-го на позачерговій сесії Верховної Ради було проголошено Акт Незалежності України. Тріумфальними стали для В'ячеслава Максимовича 1990 – 1991 роки. Він був серед ініціаторів проголошення Декларації про державний суверенітет України й Акта проголошення незалежності України, сприяв ухваленню Указу Президії Верховної Ради “Про заборону діяльності Компартії України”. Відомо, що ввечері 24 серпня 1991 року саме Чорновіл запропонував внести до парламентської зали синьо-жовтий прапор, з яким українці стояли на барикадах біля російського Білого дому, а також – підняти його під купол.

Він балотувався на президентських виборах 1991 року, поступившись лише Леоніду Кравчуку. За нього віддали свої голоси 7 420 727 українців (23,27%). За словами його дружини Атени Пашко, на свій програш він відреагував так: Програв не я. Програла Україна.

Ще одним вельми цікавим фактом про Чорновола, хоча й маловідомим, є те, що його було обрано гетьманом українського козацтва. Це сталося у 1991 році на Великій козацькій раді. Наступного року Чорновіл скликав Переяславську раду та розірвав Переяславську угоду з Росією 1654 року.

Історик Василь Яблонський зауважив, що цей розрив Переяславської угоди не мав жодних практичних наслідків, але водночас впливав на свідомість людей і розривав доволі тісні зв'язки для частини людей, для яких авторитетом був якраз Чорновіл.

У 90-ті народний депутат не висловлювався аж занадто радикально. Він просто був європейською людиною, прекрасно знав, що Україні потрібна демократія, потрібне визнання Голодомору, потрібна справедливість.

Його визначна особистість була незрівнянно вищою за тогочасних політичних так званих конкурентів. По суті, жоден з них не міг скласти конкуренцію Чорноволу – адже він був не просто політиком, а стратегічним генієм українського національного самоусвідомлення, людиною вершинної суспільно-демократичної думки ХХ століття, справжнім патріотом України, який по-справжньому вболівав за її долю та впродовж всього життя зазнавав за це жорстоких гонінь. Він не став Президентом України, але став її національним Героєм.

Це була Людина, яка зробила все, щоб омріяна Незалежність України стала дійсністю.

В'ячеслав Чорновіл загинув 25 березня 1999 року в автокатастрофі за нез'ясованих обставин на шосе під Борисполем. Автомобіль політика зіткнувся із КамАЗом з причепом, який розвертався посеред шосе. Всюди зазначалося, що видимість тоді була нормальна. Окрім Чорновола у ДТП загинув його водій Євген Павлов. Василь Яблонський вважає, що це була не випадковість, політика насправді вбили.

Похоронна процесія В'ячеслава Чорновола у Києві зібрала, за різними оцінками, 200 тис. осіб і стала однією з наймасовіших акцій часів незалежності. Її порівнювали з тим, як українці прощалися із Тарасом Шевченком півтора століття тому.

«Якби мене запитали, чи жалкую я про те, як склалося моє життя, про 15 років, що відсидів, я б відповів: "Анітрохи. І якби довелося починати все спочатку та вибирати, я б обрав життя яке прожив" - так відповідав журналістам В'ячеслав Максимович Чорновіл.

Звання Героя України Чорновіл отримав посмертно.